

Vingelen Kirke- og skolemuseum

*Prekestol, altertavle og alter fra den gamle kirken.
Nå plassert i det nye museumsbygget.*

Museet ble stiftet 1967 med Eystein Vingelsgaard som drivkraft, sammen med god lokal oppslutning. Utgangspunktet for arbeidet var kirke- og skolehistorie. Vingelen er kjent for sin solide og gjennomførte byggeskikk, sitt kulturlandskap og viljen til å kombinere gammelt og nytt i moderne gardsdrift. Et fredet gardsanlegg, Ousta, er dessuten museets nærmeste nabo. Derfor har ikke museet sett det som aktuelt å ha et tradisjonelt museumsanlegg. Byggeskikk og spesielle bygningsmiljøer omgir det nye museumsbygget fra 1984 i alle retninger.

Kirkehistorie

Vingelen har også ei rik kirkehistorie, en liten periode – 1880-82 – hadde bygda to kirker, ved sida av

hverandre. Kirka fra 1653 var blitt gammel og "brøsfeldig", det ble bestemt at ny kirke skulle bygges, den var ferdig i 1880. Den gamle kirka ble revet, en del innbo ført over i den nye, men svært mye solgt på auksjon, både gjenstander og ikke minst materialer mm. På 1960 tallet vokste det fram et ønske om å samle sammen sammen igjen det gamle interiøret. Museet ble stiftet.

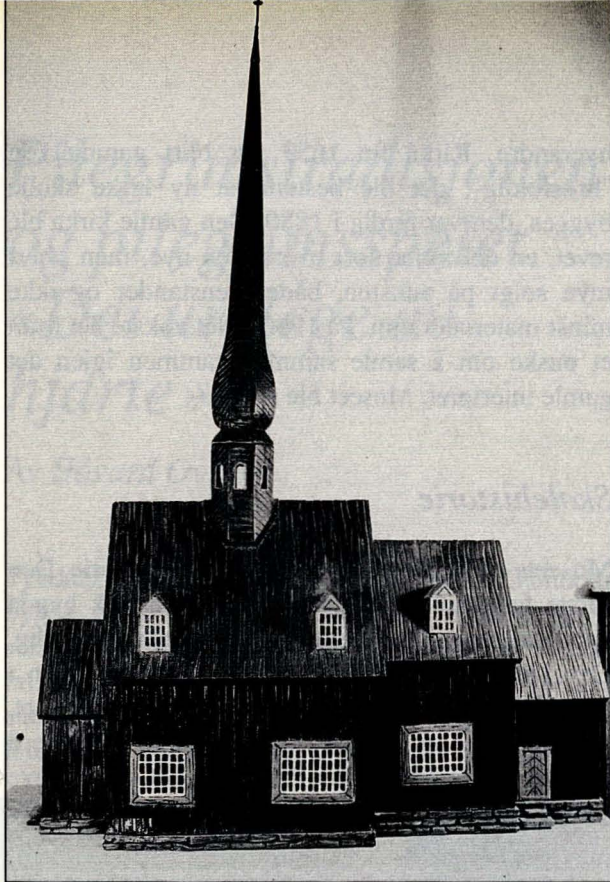
Skolehistorie

Museets andre hovedoppgave ble skolehistorie. Den første fastsskolen kom i 1840. I 1958 fikk bygda nytt skolehus. Gammelskola ved kirka ble ledig. Den ble innrettet til kirkestue og bårerom, men i annen etasje ble det lokale for det nye museet, sammen med ei vevstue. Gammelskola fortsatte å være et samlingssted. Etterhvert ble det samlet mye spennende kirkehistorie.

Trefoldighetskirka

Kirka fra 1653 som ble kalt Den Hellige Trefoldighetskirke, var innvendig dekorert av Peter A. Lilje, en kjent kirkemaler fra Trondheim. Tre altertavler og prekestol som han har signert blir presentert i museet. I likhet med mye annen kirkekunst hadde de vært utsatt for overmaling og ombygging, så det ble nødvendig med restaurering og avdekking av maling. Dette ble utført av Gunn og Truls Løkken, tekniske konservatorer med Hedmark som arbeidsfelt. Også mange andre gjenstander kom tilbake fra bruk utpå bygda. Alterskapet hadde tjent som kjøkkenbenk, mens deler av kirkespiret var brukt som

Modell av den gamle Trefoldighetskirka, Vingelen, laga av elever ved Tolga-Os ungdomsskole under ledelse av Eystein Vingelsgaard. (57882)

størstang.

Museet har også gjenstander, røkelseskar og lysestake, fra den første kirka i bygda, muligens bygd i 1152.

Nytt museumsbygg

Skolesamlinga vokste også fort. Lokala i Gammel-skola ble for små, dessuten vanskelig tilgjengelig i

annen etasje. Men særlig var det brannfaren som spøkte for styret. Det var derfor et stort ønske om bedre lokaler. Tomt sentralt i bygda ble gitt, bygg tegnet, Norsk Kulturråd trådte til med midler og bygda tegnet seg for pleks -dugnad- og utførte det til en verdi av mye over 100.000,-. I 1984 var nybygget ferdig. Kirkesamlinga har fått hoveddelen av huset og kommer mer til sin rett. Dessuten er det areal til skiftende utstilling, salg og informasjonsvirksomhet. Vingelen Turistinformasjon holder til her om sommeren, det er utviklet et positivt samarbeid og museet har blitt et møtepunkt for kultur og næring.

Bygget ligger midt mellom Vingelsgarden og Røsgrenda, to av de gamle grendene, ved den gamle bygdevegen. Midt i et rikt kulturlandskap, der gammelt og nytt går bra sammen. Museet har sjøl ei løe ved den gamle vegen, og lenger nede i bygda ved fylkesvegen ligger Nytrøløa som museet eier. Museet har også bruksmulighet i Gammelstua i Stor-Norsen. Museet ble testamentert innboet i denne stua, som i flg tradisjonen skal være fra 1511. Sikkert er det i alle fall at dette er et av de eldste husa i bygda.

Museet har tatt i bruk igjen Gammel-skola til deler av skolesamlinga.

Registrering av kulturminner

Ildsjeler knyttet til museet har utført omfattende registreringer av veger, særlig fokusert på pilegrimstradisjon, dyregraver, løer og buer i utmarka. I Vingelen er det gjennomført en omfattende restaurering av utmarkshus.